

بررسی نظام آموزش فنی و مهارتی در ایران با تأکید بر مشکلات سیاست‌گذاری در این حوزه

زینب مولوی

دانشجوی دکتری مدیریت دولتی، پردیس فارابی دانشگاه تهران

مقدمه

امروزه در جهان گرایش منابع انسانی به مهارت‌ورزی با عنایت به تنوع حرف امری بسیار مشهود و ملموس است. نظام‌های آموزش مهارتی، یکی از عوامل مهم آموزش، ارتقا و توسعه مهارت‌ها در جهان به‌شمار می‌روند و یکی از راه‌های برون‌رفت از توقف طولانی منابع انسانی در آموزش‌های نظری است (الوانی و شریف‌زاده، ۱۳۹۰، ص ۱۸). این به آن دلیل است که هر جامعه‌ای نیازمند نیروی کار ماهر و متخصص است. در جوامع ساده، فرزندان یک خانواده، نقش‌های شغلی را به تقلید از والدین خود می‌آموختند. در جوامع امروز، به دلیل تقسیم کار پیچیده و قشربندی‌های اجتماعی مختلف، افراد برای ایفای نقش‌های خاصی تربیت می‌شوند. چون خانواده دیگر از عهده چنین وظیفه‌ای برنمی‌آید (علاقه‌بند، ۱۳۷۷، صص ۶۲-۶۱). به عبارتی، آموزش‌های فنی و مهارتی نقش مهمی را در آماده‌سازی افراد برای ورود به بازار کار آینده بازی می‌کنند. بنابراین، این آموزش‌ها ضروری به نظر می‌رسند، چراکه کشورها بدون آن نمی‌توانند به رشد اقتصادی و اجتماعی دست یابند (Ahmed, 2011, p.1).

از طرفی، مجالس قانونگذاری، احزاب، گروه‌های فشار، گروه‌های ذی‌نفوذ و تشکلات دیگر که

خارج از این موارد می‌باشند ولی با توجه به نقش آن‌ها در فرایند سیاست‌گذاری، همه و همه باعث چالش در فرایند سیاست‌گذاری شده‌اند. از طرفی، ورود الگوهای جدید آموزشی و نیازهای جدید و متنوع آموزشی با توجه به تغییرات تکنولوژیکی و تغییرات سبک زندگی و کار، مستلزم تغییر در سیاست‌های آموزش مهارتی و همسوسازی سیاست‌ها در این حوزه است. به عبارتی، پیش‌نیاز پاسخ آموزش فنی و مهارتی کشور به الگوهای جدید دربرگیرنده نگرش‌ها و ارزش‌های مناسب اجتماعی، وضع سیاست‌های جدید و مناسب و در نظر گرفتن فرصت‌ها و نگرانی‌های محلی، منطقه‌ای و جهانی است (نفیسی، ۱۳۸۲، ص ۱۵). بنابراین، اهمیت توجه به نظام آموزش مهارتی، به ویژه سیاست‌گذاری در این حوزه نمایان است.

در ایران نیز به سبب اهمیت نظام آموزش مهارتی و اهمیت انسجام و یکپارچگی در سیاست‌گذاری برای این نظام، بررسی و شناسایی مدل مطلوب سیاست‌گذاری در نظام آموزش فنی و مهارتی کشور از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، در این پژوهش ضمن بررسی مبانی نظری موضوعات مرتبط با سیاست‌گذاری در نظام آموزش فنی و مهارتی در ایران، سیاست‌گذاری در نظام مهارتی ایران در وضعیت موجود شناسایی و بررسی می‌شود و در نهایت، با بررسی مسائل موجود در سیاست‌گذاری در نظام آموزش مهارتی و با توجه به نتایج بررسی‌های گسترده محقق در راستای اجرای این تحقیق، پیشنهادهایی مطرح می‌شود.

در ایران آموزش‌های فنی و مهارتی در قالب آموزش‌های رسمی (هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای و کار و دانش و دانش‌گاه‌های فنی و حرفه‌ای و علمی - کاربردی) و غیررسمی (توسط مراکز فنی و حرفه‌ای و آموزشگاه‌های آزاد و جز آن) ارائه می‌شود. نهاد اصلی متولی آموزش‌های مهارتی غیررسمی سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای است. که البته سایر نهادها، وزارتخانه‌ها، دستگاه‌ها و برخی مؤسسات و نهادهای وابسته هم در این امر دخیل‌اند. شرکت در دوره‌های آموزش مهارتی با ضوابط خاص صورت می‌گیرد.^۱ آموزش‌گیرنده پس از طی دوره‌های آموزشی در نظام آموزش غیررسمی مهارتی ایران، موفق به کسب گواهینامه پایان دوره می‌شود که براساس آن از یک سری

^۱ دوره‌های اصلی آموزش مهارتی در پیوست ب بیان شده است.

مزایای تعریف شده در قانون مانند دریافت وام، بهره‌مند می‌شود.

متولی اصلی نظام رسمی آموزش فنی و مهارتی در ایران، وزارت آموزش و پرورش و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است. در این نظام، دانش‌آموز و دانش‌جو پس از طی دوره تحصیل، موفق به اخذ مدرک تحصیلی می‌شود که برای ورود به دوره‌های بالاتر نظام آموزش رسمی مهارتی الزامی است.

تاریخچه آموزش‌های فنی و مهارتی در ایران

پیشینه آموزش‌های حرفه‌ای به زمان هخامنشیان برمی‌گردد. با وجود این، تا سال ۱۳۴۳ در نمودارهای سازمان مرکزی وزارت آموزش و پرورش واحد سازمانی ویژه‌ای برای نظام آموزش فنی و حرفه‌ای در نظر گرفته نشده بود. در نظام رسمی آموزش فنی و حرفه‌ای کشور، مدرسه ایران و آلمان در سال ۱۲۸۶ هجری شمسی و با کمک دولت ایران و معلمان آلمانی در دو رشته فلزکاری و درودگری در شهر تهران شکل گرفت و در نهایت، به تشکیل اداره کل تعلیمات فنی و مهارتی منتهی شد. این اداره مسئولیت برنامه‌ریزی کار مؤسسات آموزش فنی و حرفه‌ای را به عهده داشت که با شروع جنگ جهانی اول در سال ۱۲۹۶ این مدرسه تعطیل شد. در سال ۱۳۰۱ بار دیگر زمینه فعالیت فنی و حرفه‌ای فراهم شد و مدرسه ایران و آلمان با نام هنرستان صنعتی ایران و آلمان در سال ۱۳۰۴ بازگشایی شد. در سال‌های ۱۳۰۶ و ۱۳۰۷ هنرستان‌های صنعتی دیگری در شهرهای شیراز، تبریز، مشهد و تهران تأسیس شد و تا سال ۱۳۱۴ تعداد هنرستان‌های صنعتی کشور به ۹ باب رسید. در سال ۱۳۰۷ مدرسه حرفه‌ای بانوان، و در سال ۱۳۱۲ هنرستان دختران و در سال ۱۳۱۶ دبیرستان‌های بازرگانی و منشی‌گری در تهران دایر شد. دانش‌آموزان نظام رسمی آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای پس از اتمام تحصیلات ۶ ساله ابتدایی به مدارس فنی و حرفه‌ای راه می‌یافتند و پس از ۶ سال تحصیل به عنوان دیپلمه فنی، کشاورزی، بازرگانی و یا منشی‌گری فارغ‌التحصیل می‌شدند. در سال ۱۳۱۴ دانشکده فنی در تهران و دانشکده کشاورزی در کرج گشایش یافته و در مجاورت دانشکده کشاورزی کرج، نخستین دبیرستان کشاورزی نیز تأسیس شد. سپس، بر مبنای طرح عمومی بند ۳ قرارداد ۱۳۱۲ منعقد شده بین شرکت نفت ایران و انگلیس و دولت وقت، آموزشگاه حرفه‌ای به منظور تربیت کارگر فنی ماهر که طول دوره آموزشی آن برای

دارندگان ششم ابتدایی پنج سال بود، تأسیس شد. همچنین، بر همین اساس، دانشکده فنی نفت به منظور تربیت مهندسين مورد نیاز، در خوزستان تأسیس شد که طول دوره آن برای دارندگان مدرک دیپلم ۴ سال بود. تا سال ۱۳۱۵ اداره امور مؤسسات فنی و حرفه‌ای بر عهده وزارت فرهنگ بود، ولی از آن سال به بعد این مؤسسات زیر نظر وزارت صنایع قرار گرفتند. در سال ۱۳۱۶ در اداره کل تعلیمات فنی و حرفه‌ای، واحد جدیدی به نام اداره آموزش بازرگانی، دبیرستان بازرگانی و منشی‌گری تأسیس شد. در سال ۱۳۱۸ مجدداً اداره امور مؤسسات آموزش فنی و حرفه‌ای به وزارت فرهنگ انتقال یافت (پرند و همکاران، ۱۳۹۰، ص ۱۳).

تاریخچه آموزش‌های فنی و مهارتی غیررسمی در ایران به درستی مشخص نیست؛ لیکن در متون و اسناد تاریخی به اعزام کارگران و تکنیسین‌ها به کشورهای صنعتی برای کسب مهارت و تأمین استادکار ماهر، یا استخدام استادکاران خارجی در داخل کشور اشاره شده است. براساس برخی مدارک و مستندات موجود در وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و سازمان آموزش فنی و مهارتی کشور روند تصویب قوانین و اتخاذ تصمیم‌های مربوط به آموزش‌های فنی و مهارتی غیررسمی را می‌توان در جدول زیر مشاهده کرد (موسوی، ۱۳۸۹، ص ۳۴).

جدول ۱. روند تصویب قوانین و اتخاذ تصمیم‌های مربوط به آموزش‌های فنی و مهارتی غیررسمی در ایران

سال	موضوع
۱۳۳۹	تصویب آیین‌نامه کارآموزی و افزایش مهارت در چهار فصل
۱۳۴۶	تغییر عنوان «سازمان اردوی کار» به «کانون کارآموزی»
۱۳۴۹	تصویب اساسنامه «صندوق کارآموزی» با ۱۷ ماده و یک تبصره
۱۳۵۴	تصویب آیین‌نامه استخدام «مراکز تعلیمات حرفه‌ای» در شورای عالی اشتغال
۱۳۵۹	تشکیل «سازمان آموزش فنی و نیروی انسانی» از ادغام سه نهاد صندوق کارآموزی، کانون کارآموزی و اداره کل تعلیمات حرفه‌ای وزارت کار با هدف تأمین و تربیت نیروی انسانی متخصص ماهر و نیمه‌ماهر مورد نیاز صنایع و خدمات کشور
۱۳۸۴	تشکیل ستاد هماهنگی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به ریاست معاون اول رئیس جمهور
۱۳۸۹	تصویب کلیات تشکیل سازمان ملی و مهارت از ادغام سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای، دانشگاه جامع علمی و کاربردی و آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای آموزش و پرورش در شورای عالی اداری، که به علت وتوی مجلس عملیاتی نشد و با مصوبه مجلس دانشگاه فنی و حرفه‌ای تشکیل شد.

منبع: مطالعات محقق؛ موسوی، ۱۳۸۹، ص ۳۵

وقوع جنگ جهانی دوم نیز باعث وقفه در فعالیت‌های فنی و حرفه‌ای شد. سپس، بار دیگر با تجدید همکاری دیرین ایران و آلمان، هنرستان صنعتی ایران و آلمان که از سال ۱۳۲۳ غیرفعال بود، در فروردین ۱۳۳۶ فعالیت خود را آغاز کرد. از سال ۱۳۳۸ مقرر شد در این هنرستان معلمین ایرانی جایگزین معلمین آلمانی شوند. به این منظور، هر ساله تعدادی از فارغ‌التحصیلان آن هنرستان جهت گذراندن دوره تربیت معلم به کشور آلمان اعزام می‌شدند. از این زمان به بعد، آموزشگاه‌های حرفه‌ای با دوره‌ای سه ساله برای فارغ‌التحصیلان ششم ابتدایی تأسیس شدند و هنرستان‌های صنعتی، دبیرستان‌های کشاورزی، مدارس منشی‌گری و دبیرستان‌های بازرگانی یکی پس از دیگری در تهران و شهرستان‌ها شروع به کار کردند. در سال ۱۳۳۹ مرکز تربیت معلم فنی و حرفه‌ای پسران و در سال ۱۳۴۰ نیز مرکز تربیت معلم حرفه‌ای دختران تأسیس شد. در سال ۱۳۴۳ نیز فعالیت تربیت تکنسین عالی در مؤسساتی به نام انستیتوهای تکنولوژی در وزارت آموزش و پرورش آغاز شد که طول و دوره آن در ابتدا یک سال بود. در فاصله سال‌های ۱۳۴۳ تا ۱۳۸۰ امور فنی و حرفه‌ای آموزش و پرورش در ۶ معاونت و ۳۵ واحد سازمانی توزیع و جابه‌جا شد.

همان‌طور که اشاره شد، در دهه‌های ۴۰ و ۵۰ هجری شمسی، هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای آموزش و پرورش و در سال‌های بعد مراکز تعلیمات حرفه‌ای و کانون‌های کارآموزی و صندوق کارآموزی تأسیس شد. پس از انقلاب شکوهمند اسلامی در بهمن ماه ۱۳۵۷ هجری شمسی، با توجه به ضرورت وجود دستگاهی مشخص و قانونمند که متولی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در بخش غیررسمی باشد، «سازمان آموزش فنی و نیروی انسانی» از متمرکز کردن اداره کل آموزش حرفه‌ای، مراکز تعلیمات حرفه‌ای صندوق کارآموزی، کانون‌های کارآموزی و واحدهای مربوط به مطالعات نیروی انسانی و اشتغال وزارت کار و امور اجتماعی تأسیس شد. در تاریخ ۱۳۶۰/۱۱/۷ «سازمان آموزش فنی و نیروی انسانی» به «سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای» تغییر یافت (پرنده و همکاران، ۱۳۹۰، ص ۱).

نظام آموزش مهارتی و آکادمیک ایران

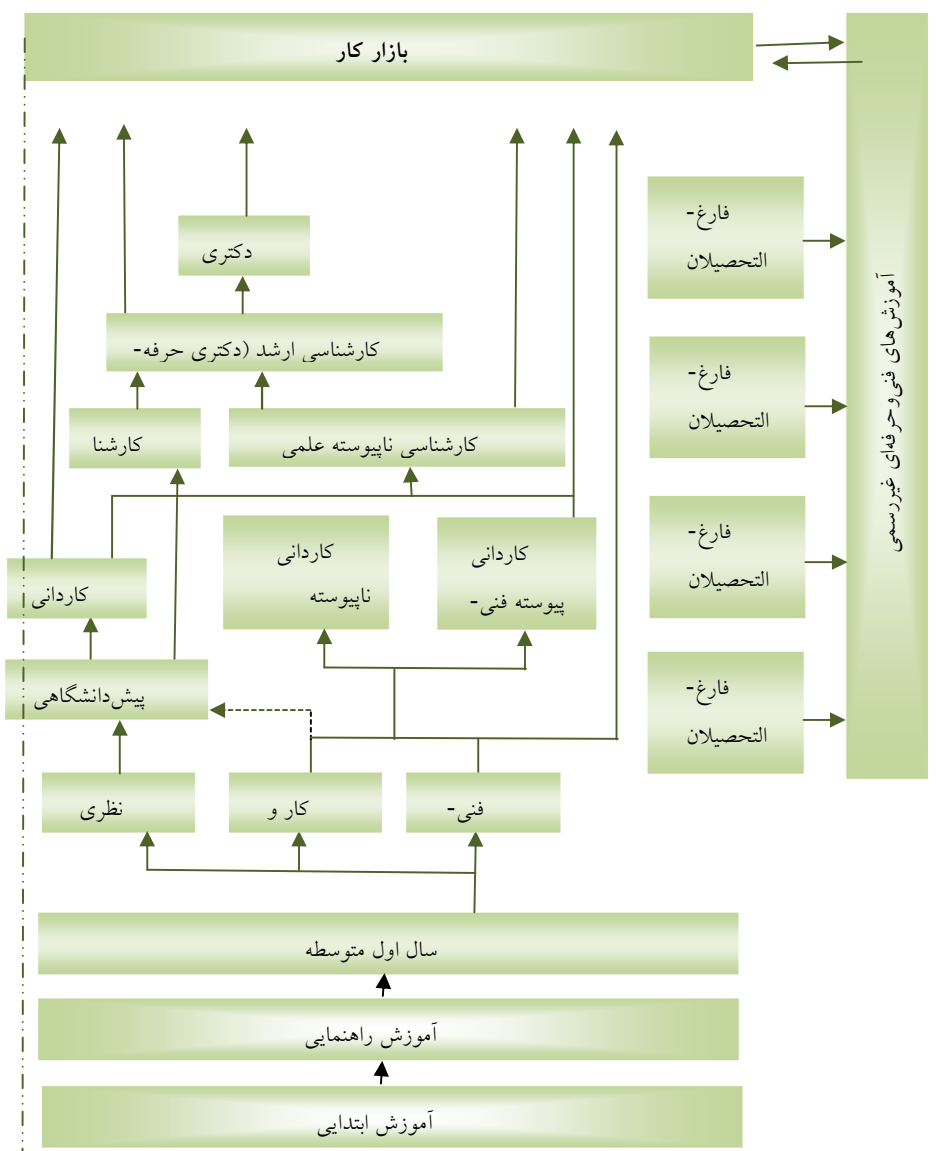
وزارت آموزش و پرورش؛ آموزش‌های فنی و حرفه‌ای را به عنوان بخشی از آموزش‌های رسمی در دوره متوسطه تحصیلی ارائه می‌دهد. آموزش‌های فنی و حرفه‌ای رسمی دوره متوسطه به دو گروه شاخه فنی و حرفه‌ای و شاخه کار و دانش تقسیم شده‌اند. دوره آموزش در هر دو گروه سه سال است که یک سال آن عمومی است.

دانشگاه جامع علمی- کاربردی بر اساس موافقت کمیته تخصصی علمی و کاربردی شورای گسترش آموزش عالی تأسیس می‌شود و برنامه‌های درسی دوره‌های مختلف آموزشی آن توسط شورای برنامه‌ریزی آموزشی و نظام آموزش فنی و حرفه‌ای ایران از گروه‌های متنوع عرضه‌کنندگان دولتی و خصوصی تشکیل شده است.

همزمان با آموزش‌های فنی و حرفه‌ای غیررسمی که به‌طور عمده، تحت مدیریت سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای وابسته به وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و برخی وزارتخانه‌های دیگر ارائه می‌شود؛ آموزش‌های فنی و حرفه‌ای رسمی، حرفه‌ای متوسطه و کاردانی پیوسته فنی و حرفه‌ای توسط وزارت آموزش و پرورش؛ دانشگاه آزاد اسلامی و آموزش‌های علمی کاربردی توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ارائه می‌شود، وزارتخانه‌های دیگر نظیر وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت جهاد کشاورزی و وزارت نفت نیز آموزش‌هایی را ارائه می‌دهند؛ به هر حال، به صورت کلی نظام آموزش فنی و حرفه‌ای ایران شامل سه بخش اصلی است:

۱. متوسطه، ۲. کوتاه‌مدت و ۳. عالی.

شکل زیر شمای کلی نظام آموزش ایران را نشان می‌دهد.



شکل ۱. ساختار نظام آموزشی کشور (برگرفته از ثابت‌نژاد و همکاران، ۱۳۸۹، ص ۵۷)

چارچوب صلاحیت حرفه‌ای در ایران^۱

هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۹۱/۷/۲۳ بنا به پیشنهاد وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و به استناد اصل یکصد و سی و هشتم^۲ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و در اجرای ماده ۲۱ قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران^۳ مصوب ۱۳۸۹، آیین‌نامه نظام صلاحیت حرفه‌ای را تصویب کرد که سطوح، معیارها، شاخص و گواهینامه‌های آن در جدول زیر بیان شده

^۱ متأسفانه در ایران تا کنون، هیچ‌گونه اقدامی برای اجرایی کردن نظام صلاحیت حرفه‌ای صورت نگرفته است (به این موضوع در بخش چالش‌های نظام مهارتی پرداخته شده است).

^۲ اصل ۱۳۸ قانون اساسی: حکومت ایران جمهوری اسلامی است که ملت ایران، بر اساس اعتقاد دیرینه‌اش به علاوه بر مواردی که هیئت وزیران یا وزیری مأمور تدوین آیین‌نامه‌های اجرایی قوانین می‌شود، هیئت وزیران حق دارد برای انجام وظایف اداری و تأمین اجرای قوانین و تنظیم سازمان‌های اداری به وضع تصویب‌نامه و آیین‌نامه بپردازد. هر یک از وزیران نیز در حدود وظایف خویش و مصوبات هیأت وزیران حق وضع آیین‌نامه و صدور بخشنامه را دارد ولی مفاد این مقررات نباید با متن و روح قوانین مخالف باشد.

^۳ ماده ۲۱ قانون پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران: دولت مکلف است به منظور گسترش شایستگی حرفه‌ای از طریق دانش و مهارت با نگرش به انجام کار واقعی در محیط، اصلاح هرم تحصیلی نیروی کار و ارتقاء و توانمندسازی سرمایه‌های انسانی، کاهش فاصله سطح شایستگی نیروی کار کشور با سطح استاندارد جهانی و ایجاد فرصت‌های جدید شغلی و حرفه‌ای برای جوانان و ارتقاء جایگاه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای برای نظام آموزش فنی و حرفه‌ای و علمی - کاربردی کشور اعم از رسمی، غیررسمی و سازمان‌نیافته، ظرف یکسال از تاریخ تصویب این قانون در محورهای زیر سازوکارهای لازم را تهیه و با پیش‌بینی الزامات مناسب اجراء کند:

الف) استمرار نظام کارآموزی و کارورزی در آموزش‌های رسمی متوسطه و عالی، غیررسمی فنی و حرفه‌ای و علمی - کاربردی.

ب) فراهم‌سازی ارتقاء مهارت در کشور از طریق اعطاء تسهیلات مالی با نرخ ترجیحی و تأمین فضاها، فیزیکی و کالبدی با شرایط سهل و زمینه‌سازی حضور فعال و مؤثر بخش غیردولتی در توسعه آموزش‌های رسمی و غیررسمی مهارتی و علمی - کاربردی کشور.

ج) افزایش و تسهیل مشارکت بهره‌برداران از آموزش فنی و حرفه‌ای در بخش‌های دولتی و غیردولتی.

د) هماهنگی در سیاست‌گذاری و مدیریت در برنامه‌ریزی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشور به عنوان یک نظام منسجم و پویا متناسب با نیاز کشور.

ه) کاربست چهارچوب صلاحیت‌های حرفه‌ای ملی به صورت منسجم برای ارتباط صلاحیت‌ها، مدارک و گواهینامه‌ها در سطوح و انواع مختلف در حوزه حرفه و شغل در جهت به رسمیت شناختن یادگیری مادام‌العمر و تعیین شایستگی‌های سطوح مختلف مهارتی.

و) نیازسنجی و برآورد نیروی انسانی کاردانی مورد نیاز و صدور مجوز لازم و حمایت به منظور تأسیس و توسعه مراکز آموزش دوره‌های کاردانی در بخش خصوصی و تعاونی و ایجاد ظرفیت‌های مورد نیاز تا سال چهارم برنامه.

ز) رتبه‌بندی مراکز آموزش‌های رسمی و غیررسمی فنی و حرفه‌ای بر اساس شاخص‌های مدیریت اجرایی، فرآیند یاددهی - یادگیری، نیروی انسانی، تحقیق و توسعه منابع و شاخص پشتیبانی فراگیران.

است.

جدول ۲. سطوح، معیارها، شاخص و گواهینامه‌های آیین‌نامه نظام صلاحیت حرفه‌ای

عنوان گواهینامه	شرایط کسب گواهینامه سطح	شاخص‌ها و معیارها (شایستگی‌های فنی و غیر فنی)	سطح
کارگر ساده	در این سطح فرد علاوه بر شرایط عمومی شغلی این ۱. فرد برای کارکردن در محدوده مشخصی از فعالیت‌های یک سطح باید یکی از شرایط زیر را نیز داشته باشد: ۱. سواد خواندن و نوشتن ۲. سابقه کار مرتبط داشته باشد. ۳. نظام استاد-شاگردی نوین را گذرانده باشد.	در این سطح: ۱. فرد برای کارکردن در محدوده مشخصی از فعالیت‌های یک سطح باید یکی از شرایط زیر را نیز داشته باشد: ۱. سواد خواندن و نوشتن ۲. سابقه کار مرتبط داشته باشد. ۳. نظام استاد-شاگردی نوین را گذرانده باشد. ۲. فرد تحت هدایت و نظارت سرپرست فعالیت می‌کند.	سطح ۱
کارگر فنی / کارگر حرفه‌ای	در این سطح، فرد علاوه بر احراز شرایط عمومی ۱. فرد برای انجام محدوده‌هایی از فعالیت‌های مشاغل مختلف شغلی این سطح باید یکی از شرایط زیر را نیز داشته باشد: ۲. فرد می‌تواند فعالیت‌ها را تحت هدایت و نظارت سرپرست در بازه‌های زمانی مشخص با مسئولیت‌پذیری دوره‌های تکمیلی بین سطوح مقطع ابتدایی + ۱ گواهینامه‌های مهارت فردی انجام دهد. ۳. فرد شناخت عملی از ابزارهای مختلف مشاغل فناوری دوره‌های تکمیلی بین سطوح مقطع ابتدایی	در این سطح: ۱. فرد برای انجام محدوده‌هایی از فعالیت‌های مشاغل مختلف شغلی این سطح باید یکی از شرایط زیر را نیز داشته باشد: ۲. فرد می‌تواند فعالیت‌ها را تحت هدایت و نظارت سرپرست در بازه‌های زمانی مشخص با مسئولیت‌پذیری دوره‌های تکمیلی بین سطوح مقطع ابتدایی + ۱ گواهینامه‌های مهارت فردی انجام دهد. ۳. فرد شناخت عملی از ابزارهای مختلف مشاغل فناوری دوره‌های تکمیلی بین سطوح مقطع ابتدایی	سطح ۲
کارگر فنی نیمه‌ماهر / کارگر حرفه‌ای نیمه‌ماهر	فرد می‌تواند برای انجام فعالیت‌ها، از میان تجهیزات ۱. فرد برای انجام محدوده مشخصی از فعالیت‌ها که به انتخاب راهکار بپردازد. در این سطح، فرد علاوه بر احراز شرایط عمومی شغلی این سطح باید یکی از شرایط زیر را نیز داشته باشد: ۱. پایان دوره راهنمایی + گواهینامه‌های مهارت دوره‌های تکمیلی بین سطوح تحصیلی راهنمایی ۲. پایان دوره ابتدایی + گواهینامه سطح ۲ + گواهینامه‌های مهارت و فناوری دوره‌های تکمیلی بین سطوح تحصیلی راهنمایی	در این سطح: ۱. فرد برای انجام محدوده مشخصی از فعالیت‌ها که به انتخاب راهکار بپردازد. اغلب قابل پیش‌بینی و تکراری هستند، آمادگی دارد. ۲. فرد می‌تواند هدایت کارگران فنی ساده را در انجام وظایف حرفه‌ای و فنی مورد انتظار به عهده گیرد. ۱. پایان دوره راهنمایی + گواهینامه‌های مهارت دوره‌های تکمیلی بین سطوح تحصیلی راهنمایی ۲. پایان دوره ابتدایی + گواهینامه سطح ۲ + گواهینامه‌های مهارت و فناوری دوره‌های تکمیلی بین سطوح تحصیلی راهنمایی	سطح سه

کارگرفنی ماهر / کارگر حرفه‌ای ماهر	<p>در این سطح:</p> <p>۱. فرد برای انجام محدوده وسیعی از فعالیت‌های یک حرفه که تکراری و قابل پیش‌بینی بوده و به طور کاملاً واضح مشخص شده است، آمادگی دارد.</p> <p>۲. فرد می‌تواند فعالیت‌ها را بدون هدایت و نظارت سرپرست در بازه‌های زمانی مشخص انجام دهد و علاوه بر مسئولیت‌پذیری فردی در انجام کارها، به همکاری با دیگران بپردازد.</p> <p>۳. فرد می‌تواند سرپرستی کارگران حوزه مشاغل سطوح ۱ الی ۳ را داشته باشد.</p> <p>در این سطح، فرد علاوه بر احراز شرایط عمومی شغلی این سطح باید یکی از شرایط زیر را نیز داشته باشد:</p> <p>۱. پایان سال دوم متوسطه + گواهینامه‌های دوره‌های تکمیلی بین سطوح تحصیلی مقطع متوسطه</p> <p>۲. پایان دوره راهنمایی + گواهینامه سطح ۳ + گواهینامه‌های مهارت و فناوری دوره‌های تکمیلی بین سطوح تحصیلی مقطع متوسطه</p>
استاد کار فنی / استادکار حرفه‌ای	<p>در این سطح:</p> <p>۱. فرد برای انجام مجموعه‌ای از فعالیت‌ها که غیرقابل پیش‌بینی و غیرتکراری هستند، آمادگی دارد.</p> <p>۲. فرد می‌تواند هدایت فنی کارگران سطوح ۱ الی ۴ را در انجام وظایف فنی و حرفه‌ای مورد انتظار به عهده گیرد.</p> <p>۳. فرد قابلیت سرپرستی کارگاه در پروژه‌های محدود را دارد.</p> <p>در این سطح فرد علاوه بر شرایط عمومی شغلی باید یکی از شرایط زیر را داشته باشد:</p> <p>۱. دیپلم هنرستان فنی و حرفه‌ای یا کار و دانش</p> <p>۲. پایان دوره متوسطه نظری + گواهینامه‌های مهارت مقطع متوسطه</p> <p>۳. پایان سال دوم متوسط + گواهینامه سطح ۴ + گواهینامه‌های مهارت و فناوری دوره‌های تکمیلی بین سطوح تحصیلی مقطع متوسطه</p>

- در این سطح:
۱. فرد توانایی انتخاب و به‌کارگیری ابزار مورد نیاز در اجرای شغلی این سطح باید یکی از شرایط زیر را نیز داشته باشد:
 ۱. کاردانی فنی / کاردانی حرفه‌ای مرتبط
 ۲. کاردانی نظری کاردانی فنی یا حرفه‌ای غیرمرتبط + گواهینامه‌های مهارت و فناوری دوره‌های تکمیلی
 ۲. فرد می‌تواند به نصب، تعمیر و نگهداری تجهیزات و به هدایت تیمی برای انجام پروژه‌های کوچک و قدرت پشتیبانی فنی فعالیت‌های فردی و گروهی زیر مجموعه را دارد.
 ۳. فرد توانایی مشارکت و همکاری در فرآیندهای اجرایی و بین سطوح تحصیلی مقطع کاردانی هدایت تیمی برای انجام پروژه‌های کوچک و قدرت پشتیبانی فنی فعالیت‌های فردی و گروهی زیر مجموعه را دارد.
 ۴. فرد می‌تواند با اجرای دستورالعمل‌های کنترل کیفیت بر انجام بازرسی‌های فنی و کیفی نظارت نماید.
 ۵. فرد می‌تواند مستندات فنی در خصوص مسئولیت‌های محوله را تهیه کند.
 ۶. فرد می‌تواند در فرایندهای اجرایی، حسب شرایط مختلف در محدوده تحت سرپرستی تصمیم‌گیری کند.
 ۷. فرد می‌تواند دستورالعمل‌های کاری در جهت بهبود محیط کار و ارتقای سطح بهداشت شغلی و ایمنی محیط کار را اجرا نماید.

نحوه انتقال از سطوح مختلف نظام نظری به نظام مهارتی

در آموزش‌های رسمی انتقال از آموزش نظری به کار و دانش و فنی و حرفه‌ای با معادل‌سازی واحدها امکان‌پذیر است، اما حرکت از آموزش‌های غیررسمی (ساختاریافته و ساختارنیافته) به سمت آموزش‌های رسمی و ادامه تحصیل تا مقاطع عالی در نظام آموزشی پیش‌بینی نشده است. و این یکی از مشکلات نظام آموزش مهارتی کشور است. یعنی اجرایی‌نشدن نظام صلاحیت حرفه‌ای یا معادل‌سازی گواهینامه نظام آموزش غیررسمی مهارتی در نظام آموزش رسمی مهارتی وجود ندارد.

سطوح آموزشی در نظام آموزشی ایران

در گذشته، طبقه‌بندی آموزش در ایران با اقتباس از منابع بین‌المللی تهیه و تدوین شده بود، در سال‌های اخیر از طبقه‌بندی استاندارد آموزش براساس ISCED1976 استفاده می‌شد. در سال ۱۳۸۲ دفتر تعاریف و استانداردهای آماری مرکز آمار ایران در طبقه‌بندی بر اساس نسخه جدید آن، یعنی ISCED1997 تجدید نظر کرد و با تشکیل گروه کارشناسی متشکل از نمایندگان مرکز آمار ایران، وزارت آموزش و پرورش، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، «طبقه‌بندی سطوح آموزشی و رشته‌های تحصیلی ایران» را بر پایه ISCED97 و با استفاده از «راهنمای عملیاتی نظام طبقه‌بندی ISCED97» و «راهنمای رشته‌های تحصیلی و آموزشی» تهیه و تدوین کرد.

طبقه‌بندی سطوح آموزشی در ایران براساس ISCED97، از ۷ سطح (صفر تا ۶) برای دوره‌های آموزشی تشکیل شده است. از کد ۹ برای نشان‌دادن تحصیلات غیررسمی، نامشخص، اظهارنشده و دوره‌های علوم دینی اهل تسنن و سایر ادیان و مذاهب استفاده شده است. اما این کد در ISCED وجود ندارد. در این طبقه‌بندی کدهای دو رقمی ISCED که ترکیبی از یک عدد و یک حرف بود، به صورت کدهای ۳ رقمی تنظیم شده است که در ادامه، به نحوه اختصاص کدها در سطوح اشاره می‌شود.

جدول ۳. طبقه‌بندی سطوح آموزشی در ایران

سطح	شرح	ویژگی‌های اصلی
سطح صفر	آموزش‌های قبل دبستان	این سطح فاقد دوره و پایه است و در آن مهد کودک از پیش‌دبستانی جدا شده است.
سطح یک	دوره ابتدایی عادی و سوادآموزی خردسالان	در این سطح سوادآموزی خردسالان از دوره سوادآموزی بزرگسالان تفکیک شده است. در این سطح، محتوای دوره ابتدایی عمومی بوده و فاقد دوره‌های C و B و A می‌باشد.
سطح دو	- دوره راهنمایی تحصیلی - «دوره اول متوسطه نظام قدیم (۶ ساله) - دوره‌های فنی و حرفه‌ای مقدماتی نظام قدیم (۶ ساله)»	در بخش دوم که دوره‌ها و پایه‌های آموزش قدیم در این سطح معادل‌یابی شده‌اند به دلیل قدیمی بودن و عدم نیاز به تفکیک پایه‌ها، فقط مدرک پایان دوره از دوره‌های فاقد مدرک تفکیک شده‌اند.
سطح سه	نظام واحدی، نظام چهارساله، نظام شش‌ساله و دوره‌های علوم دینی معادل دوره متوسطه	در این سطح، به دلیل نیاز به تفکیک نظام‌های مختلف آموزشی و لزوم جداکردن دوره‌های فنی و حرفه‌ای از دوره‌های کار و دانش، محدودیت کد وجود داشت. بنابراین، پایه‌ها فقط به تفکیک در حال تحصیل و فارغ‌التحصیل کدگذاری و برای دوره‌ها و پایه‌های نامشخص حروف B و A به کار گرفته شده است. در کدهای ۳ رقمی نیز، رقم اول از سمت چپ نشانگر سطح، رقم دوم نشانگر محتوای دوره (نظری یا فنی و حرفه‌ای و کار و دانش بودن دوره مطابق ISCED) و رقم سوم نیز محصل‌ها، غیرمحصل‌ها و مدرک دوره را تفکیک کرده است.
سطح چهار	آموزش‌های کوتاه‌مدت ضمن خدمت	این سطح در نظام آموزش رسمی قرار نمی‌گیرد و عمدتاً شامل آموزش کارکنان می‌باشد به همین علت در طبقه‌بندی آموزشی سطح چهار حذف شده است.

تحصیلات دانشگاهی در کد سه رقمی، رقم اول از سمت چپ نشانگر سطح، رقم دوم شامل کاردانی، کارشناسی، جداکننده دوره‌های کاردانی (با کد ۲، معادل B در ISCED) از کارشناسی ارشد و دکترای کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترای حرفه‌ای (با کد ۱، معادل A در ISCED) و رقم سوم نیز، نشانگر در حال تحصیل و غیرمحصل‌ها و مدرک پایان دوره است و پایه‌ها به دلیل محدودیت کد، به طور کامل تفکیک نشده است. دوره‌های علوم دینی نیز در این سطح معادل‌یابی و کدگذاری شده‌اند.

۳
۴

دکترای تخصصی و فوق تخصصی در حال تحصیل و فارغ‌التحصیلان و محصلان است. همچنین، دوره‌های خارج علوم دینی نیز در این سطح معادل‌یابی شده‌اند.	۳ ۴
---	--------

تحصیلات غیررسمی، به این سطح کد ۹ اختصاص داده شده است. نامشخص، اظهارنشده و دوره‌های علوم دینی سایر ادیان و مذاهب

۳
۴

منبع: برگرفته از اطلاعات سایت مرکز آمار ایران

شرایط مربیان آموزش فنی و حرفه‌ای در ایران

مربیان در سازمان آموزش فنی حرفه‌ای و مهارتی کشور به دو دسته تقسیم می‌شود، مربیان رسمی و مربیان غیررسمی شاغل در بخش دولتی به صورت حق‌التدریس یا شاغل در مؤسسات کارآموزی آزاد. مربیان رسمی پس از طی دوره آموزشی کوتاه‌مدت دروس تخصصی و پداگوژی در مرکز تربیت مربی سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای به خدمت گرفته می‌شوند. در خصوص مربیان غیررسمی شاغل در بخش دولتی همه ساله شرایط و ضوابط جذب آنان از سوی ستاد مرکزی ابلاغ می‌گردد. مربیان شاغل در مؤسسات کارآموزی آزاد بر اساس ضوابط و دستورالعمل نحوه تشکیل و اداره مؤسسات کارآموزی آزاد مصوب هیئت محترم وزیران مجوز تدریس در آموزشگاه‌های آزاد را اخذ می‌نمایند. جذب مربیان و مدرسان شاغل در آموزش و

پرورش و دانشگاه علمی - کاربردی تابع ضوابط دستگاه متولی است و این موضوع به نوبه خود نشانگر عدم وحدت رویه در جذب این نیروها به واسطه تولیگری چند دستگاه بر آموزش‌های فنی و مهارتی است. که نیاز به ایجاد نهاد سیاست‌گذار واحد در این خصوص را دوچندان می‌کند^۱.

عمده‌ترین روش‌های اجرای دوره‌های آموزشی مهارتی

دوره‌های آموزش غالباً در کارگاه‌های آموزشی اجرا می‌شوند و به عبارت دیگر از فرایند یاددهی و یادگیری در محیط شبیه‌سازی شده استفاده می‌شود. در برخی حرف که تعداد آن بسیار اندک است از آموزش‌های الکترونیکی بهره‌گیری می‌شود.

جایگاه مهارت فنی و حرفه‌ای در قوانین موضوعه و اسناد بالادستی

اسناد و قوانین بالادستی که در سیاست‌ها و برنامه‌های فنی و مهارتی دخیل هستند، به شرح زیر است:

جدول ۴. اسناد و قوانین بالادستی سیاست‌ها و برنامه‌های نظام فنی و مهارتی

ردیف	اسناد و قوانین
۱	قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
۲	سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی
۳	برنامه پنج ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴ - ۱۳۹۰)
۴	منشور کاری وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
۵	سیاست‌های کلی اشتغال
۶	نقشه جامع علمی کشور
۷	سیاست‌های کلی نظام اداری

^۱ برای مطالعه بیشتر رجوع کنید به

- حسینی، سیدمحمد و همکاران (۱۳۹۲) مجموعه قوانین و مقررات حاکم، ناظر و مرتبط با سازمان فنی و حرفه‌ای کشور، تهران: سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای.
- ضوابط و دستورالعمل اجرایی آیین‌نامه نحوه تشکیل و اداره آموزشگاه‌های فنی و حرفه‌ای آزاد (۱۳۸۸) مصوب هیئت نظارت مرکزی، تهران: سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور.

تحول در نظام اداری کشور	۸
قانون مدیریت خدمات کشوری	۹
قانون حمایت از شرکتها و مؤسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری و اختراعات	۱۰
آیین‌نامه نظام آموزش مهارت و فناوری	۱۱
قانون کارآموزی	۱۲
قانون کار	۱۳
قانون بیمه بیکاری	۱۴
قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان	۱۵
قانون ساماندهی و حمایت از مشاغل خانگی	۱۶

منبع: سند راهبردی مهارت و فناوری سازمان فنی و حرفه‌ای کشور، ۱۳۹۰، ص ۵۱

راهبردها و سیاست‌های نظام آموزش فنی و مهارتی ایران

راهبردها و سیاست‌های نظام آموزش فنی و مهارتی، به اختصار در قالب جدول زیر بیان شده است.^۱

جدول ۵. راهبردها و سیاست‌های سند راهبردی مهارت و فناوری آموزش فنی و مهارتی

سیاست‌ها	راهبردها
۱. افزایش قابلیت حضور در عرصه‌های بین‌المللی	۱. حضور مؤثر در عرصه‌های بین‌المللی
۲. ارتقاء جایگاه کشور در مسابقات بین‌المللی مهارت	
۳. اعتباربخشی به آموزش‌های سازمان در سطح بین‌المللی	
۴. یکپارچه‌سازی آموزش‌های مهارتی از طریق استقرار نظام جامع مهارت و فناوری در سطح ملی	۲. طراحی و استقرار نظام جامع مهارت و فناوری
۵. یکپارچه‌سازی آموزش‌های مهارتی از طریق استقرار نظام جامع مهارت و فناوری در سطح ملی	
۶. ساماندهی استانداردها و منابع آموزشی سازمان	۳. توسعه و ارتقای آموزش‌های مهارتی
۷. طراحی و استقرار الگوهای آموزش مهارتی با رویکرد تقاضامحوری و مبتنی بر محیط	

^۱ این بخش برگرفته از سند راهبردی مهارت و فناوری سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور است. برای مطالعه تفصیلی مراجعه شود به:

سند راهبردی مهارت و فناوری سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور (۱۳۹۰)، به کوشش پرند و همکاران، تهران: انتشارات سازمان فنی و حرفه‌ای کشور، صفحات ۱۲۴-۵۲.

کار

۸. توسعه مشاوره آموزشی و شغلی در کلیه مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای	
۹. طراحی و استقرار الگوی توسعه آموزش‌های مهارتی به تمام سطوح و لایه‌های اجتماعی با هدف تحقق شعار «هر ایرانی، یک مهارت»	
۱۰. فراهم کردن ساز و کارهای لازم برای بهره‌برداری متقابل از اعتبار گواهینامه‌ها و مدارج علمی نظام آموزش غیررسمی و رسمی کشور	
۱۱. توسعه/ بهبود فضاهای آموزشی و ارتقا/ تکمیل تجهیزات مراکز آموزشی سازمان بر اساس استانداردهای آموزشی	
۱۲. توانمندسازی زنان از طریق آموزش‌های مهارتی	۴. تحقق عدالت اجتماعی
۱۳. توانمندسازی آسیب دیدگان اجتماعی از طریق آموزش‌های مهارتی	
۱۴. اشاعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در مناطق محروم و کمتر توسعه یافته	
۱۵. فراهم‌سازی بستر مناسب جهت گسترش حضور بخش غیردولتی و تعاونی	۵. توسعه مشارکت ذینفعان
۱۶. توسعه مشارکت با بخش‌های عمومی و دولتی	
۱۷. اهتمام به پژوهش محوری در تصمیم‌سازی	
۱۸. بازنگري، اصلاح، توسعه و بهینه‌سازی الگوهای ارزشیابی مهارت	
۱۹. استقرار مدیریت ارزیابی عملکرد در سازمان با تأکید بر مولفه‌های شایستگی و عملکرد	۶. استانداردسازی، اصلاح و بهبود روش‌ها و فرآیندها
۲۰. بهره‌گیری از فناوری اطلاعات و ارتقاء خدمات الکترونیکی در جهت تحقق دولت الکترونیک	
۲۱. حمایت از خلاقیت و نوآوری سازمانی	
۲۲. بسترسازی مناسب جهت ارزیابی آموزش‌های مهارتی و رهگیری اشتغال مهارت‌آموختگان	
۲۳. جذب، نگهداشت و ارتقاء شایستگی (دانش، مهارت و نگرش) مربیان سازمان و بهبود شرایط رفاهی و معیشتی مربیان	۷. جذب مربیان توانمند و ارتقاء و توانمندسازی منابع انسانی سازمان
۲۴. ارتقاء تحصیلی و مهارتی کارکنان سازمان و خانواده آن‌ها	
۲۵. ارتقاء سطح سلامت جسمی، روحی و فرهنگی کارکنان و خانواده آن‌ها	
۲۶. استفاده بهینه از منابع مالی	۸. توسعه و ارتقاء بهره‌وری منابع مالی سازمان
۲۷. افزایش منابع درآمدی سازمان	

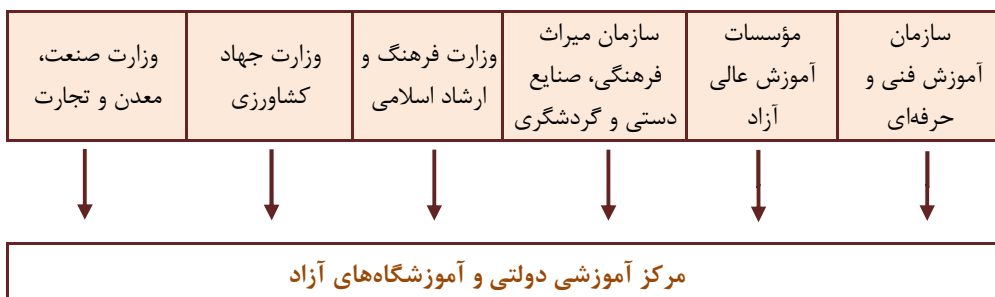
منبع: سند راهبردی مهارت و فناوری سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور، ۱۳۹۰، صص ۵۳-۵۲

چالش‌های نظام آموزش فنی و مهارتی ایران

نتایج مطالعات گسترده، مصاحبه با خبرگان حوزه آموزش مهارتی در ایران نشان داد مشکلات و چالش‌های متعددی در نظام آموزش مهارتی ایران وجود دارد که یا مستقیماً چالش‌هایی است که در حوزه تدوین سیاست برای نظام فنی و مهارتی وجود دارد، یا نتیجه سیاست‌گذاری ناکامل و نادرست، و ضعف سیاست‌گذاری در این حوزه است.

در حال حاضر دستگاه‌ها و نهادهای متعددی از جمله شورای عالی آموزش و پرورش، شورای عالی آموزش‌های علمی و کاربردی؛ وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صنعت، معدن و تجارت و وزارت نیرو، جهاد دانشگاهی؛ دهها مؤسسه آموزش عالی آزاد؛ سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، استانداردهای مهارت‌آموزی و برنامه درسی را بدون رعایت ضوابط و معیارهای ملی و بین‌المللی، به‌یژه نظام طبقه‌بندی مشاغل (ISCO) و طبقه‌بندی نظام‌های آموزشی (ISCED) تهیه و اجرا کرده و گواهینامه مهارت یا مدرک تحصیلی اعطا می‌کنند.

این تنوع ساختاری در تهیه استانداردهای مهارت‌آموزی از یک سو، موجب سردرگمی بین تعریف استانداردهای حرفه‌ای و استانداردهای آموزشی شده و از سوی دیگر، مانع ارتباط آن‌ها باهم در قالب ساختار آموزشی و ارتباط خروجی‌های آموزشی با نیازهای کارفرمایان شده است.

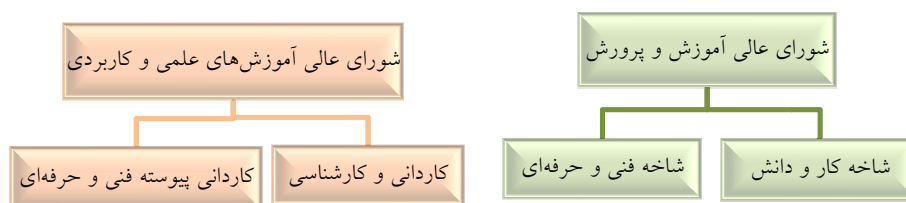


شکل ۲. ارتباط دستگاه‌های متولی مهارت‌آموزی و مؤسسات آموزشی (ثابت‌نژاد و همکاران، ۱۳۸۹، ص ۵۵)
آموزش‌های فنی و حرفه‌ای رسمی شامل هنرستان‌ها، شاخه کار و دانش و شاخه فنی و حرفه‌ای

در مقطع آموزش متوسطه و دوره‌های کاردانی و کارشناسی علمی و کاربردی و کاردانی پیوسته فنی و حرفه‌ای توسط دو نهاد یعنی «شورای عالی آموزش و پرورش» و «شورای عالی آموزش‌های علمی کاربردی» بدون ارتباط با نهادهای اقتصادی و بازار کار کشور سیاست‌گذاری و هدایت می‌شوند.

اغلب برنامه‌های درسی مقطع تحصیلی مختلف بدون ارتباط با استانداردهای صلاحیت حرفه‌ای و نظام‌های طبقه‌بندی بین‌المللی مشاغل و آموزش تهیه و اجرا می‌شوند و سنجش صلاحیت حرفه‌ای فراگیران نیز بدون رعایت استانداردهای مربوط انجام می‌گیرد. علاوه بر آن، بین دو نهاد یادشده هماهنگی لازم به منظور پیوستگی برنامه‌های درسی (به استثنای کاردانی پیوسته) کمتر وجود ندارد.

در شکل زیر عدم ارتباط نهادهای سیاست‌گذار آموزش‌های فنی و حرفه‌ای رسمی نشان داده شده است.



شکل ۳. عدم ارتباط نهادهای سیاست‌گذار آموزش‌های فنی و حرفه‌ای رسمی (ثابت‌نژاد، ۱۳۸۹، ص ۵۶)

اطلاعات بازار کار عنصری ضعیف در سیستم فعلی است و برنامه‌ریزی و ارزیابی جهت تدوین سیاست‌ها و مدیریت آموزش به ندرت مشاهده می‌شود. ظرفیت فنی و کارشناسی نهادهایی نظیر سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای و سایر وزارت‌خانه‌های آموزشی برای برنامه‌ریزی، ارزیابی و توسعه خط‌مشی‌ها و مدیریت آموزشی ضعیف و ناهماهنگ است و این ضعف در سطح مؤسسات عرضه‌کننده آموزش بیشتر می‌شود. توانایی رهگیری وضعیت فارغ‌التحصیلان مؤسسات آموزشی جهت ارزیابی کار و بهره‌گیری از مهارت‌ها و نیز دریافت ارزیابی کارفرمایان از کیفیت و تناسب آموزش در جهت طرح‌های سرمایه‌گذاری آینده و پیامدهای آموزش مهارتی و همچنین ظرفیت

تحلیل اطلاعات موجود در رابطه با عرضه و تقاضا وجود ندارد.

چالش‌های دیگر به‌طور مختصر در ادامه بیان می‌شود (مطالعات محقق، ۱۳۹۴، عطارنیا، ۱۳۹۳).
- عدم تدوین آیین‌نامه اجرایی نظام صلاحیت حرفه‌ای در کشور، که منجر به نبود نظامی قانونمند برای معادل‌سازی سطوح مختلف مهارتی با مدارک معتبر آکادمیک و رسمی شده است؛ به طوری که نخبگان مهارتی بدون مدرک رسمی، از امتیازات قانونی مدارک رسمی بی‌بهره‌اند که این امر به عدم پیشرفت و ناکارآمدی نظام مهارتی کشور منجر می‌شود.

- کمبود مربیان دارای مهارت‌های لازم علمی و ضعف مهارت‌های تدریس مربیان^۱؛
- کیفیت پایین و عدم ارتباط برنامه‌های آموزش فنی و حرفه‌ای با نیازهای بازار کار؛
- ارتباط ناکامل آموزش‌های فنی و حرفه‌ای رسمی و غیررسمی^۲؛
- عدم وجود نهاد سیاست‌گذار واحد در نظام آموزش مهارتی و به تبع آن پراکندگی مدیریت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در سطح کشور و ساختار نامنظم و از هم گسیخته آن؛
- مکانیزم غیرمؤثر تضمین کیفیت کارآیی داخلی و خارجی سیستم آموزش فنی و حرفه‌ای ایران در مقایسه با استانداردهای جهانی؛
- نبود محتوای مناسب آموزشی در بسیاری از مهارت‌ها؛
- فقدان انسجام میان قوانین، نارسایی قوانین مصوب و نارسایی کنترل و نظارت؛
- تعیین شاخص‌های ارزیابی توسط خود مجریان آموزش مهارتی؛
- رویکرد و نگاه بالا به پایین در سیاست‌گذاری و تصویب قوانین و مقررات؛
- توانایی کم این آموزش‌ها برای انطباق با فناوری روز دنیا؛
- عدم توفیق سیاست‌اعزام نیروی کار ماهر به خارج از کشور به علت عدم انطباق مهارت نیروی

^۱ فقدان سیستم ساماندهی شفاف برای مربیان باعث کاهش انگیزه افراد دارای مهارت‌های عملی برای پیوستن به حرفه مربیان فنی می‌شود. مربیان بر پایه صلاحیت‌های رسمی دانشگاهی و بدون ارزش‌گذاری برای تجربه کار عملی استخدام و درجه‌بندی می‌شوند.

^۲ فقط در مقطع کار و دانش دبیرستان گواهی‌نامه‌های نظام آموزش غیررسمی قابل معادل‌سازی با مدرک نظام آموزش مهارتی رسمی است.

کار با استانداردهای بین‌المللی؛

- نبود نظام ملی مشخص و تعریف‌شده برای سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و ارزیابی آموزش‌های فنی و مهارتی به منظور توسعه صلاحیت‌های حرفه‌ای بر اساس استانداردهای ملی و بین‌المللی؛
- غلبه عرضه‌محوری بر تقاضامحوری در طراحی دوره‌های آموزشی فنی و حرفه‌ای؛
- ضعف نظام موجود برای تحقق اهداف سند چشم‌انداز ایران ۱۴۰۴.

منابع و مأخذ

۱. الوانی، سیدمهدی؛ شریف‌زاده، فتاح (۱۳۹۰) *فرایند خط‌مشی‌گذاری عمومی*، تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی، چاپ هشتم.
۲. پرند، کوورش؛ نیرومند، پوراندخت؛ حبیبی ینگجه، عزیز؛ فرجی ارمکی، اکبر (۱۳۹۱ الف) *نگاهی بر نظام آموزش مهارت و فناوری*، تهران: سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور.
۳. ثابت‌نژاد، حمیدرضا؛ حاتم‌زاده، علیرضا؛ فلاح وحدتی‌جو، مجید؛ محمدهاشمی، زهرا (۱۳۸۹) *بررسی تطبیقی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در کشورهای آلمان و ایران*، پروژه تحقیقاتی سازمان فنی و حرفه‌ای کل کشور و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی.
۴. عطارنیا، احمد (۱۳۹۳) *طراحی مدل تدوین خط‌مشی در نظام آموزش‌های مهارت و فناوری کشور*، پایان‌نامه دوره دکتری مدیریت دولتی گرایش تصمیم‌گیری و خط‌مشی‌گذاری عمومی، دانشکده مدیریت، پردیس فارابی دانشگاه تهران.
۵. موسوی، سیدعلی (۱۳۸۹) *ارزیابی آمادگی یادگیری الکترونیکی سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور*، پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد مهندسی فناوری اطلاعات، دانشکده فنی و مهندسی، دانشگاه تربیت مدرس.
6. Ahmed, Hashim. A. E.(2011) *Building Capacity of Teachers and Trainers in Technical and Vocational Education and Training (TVET) in Sudan Case of Khartoum State*, Dissertation For fulfillment of the requirements For the degree of Doctor of Philosophy At the Technical University of Dresden-Germany Faculty of Education.